Luonnonvarakeskus

Dnro:
2719/00 00 02 00/2018

14.9.2018

Asia: U 45/2018 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista 1.) ehdotus neuvoston asetukseksi vuosia 2021—2027 koskevan monivuotisen rahoituskehyksen vahvistamisesta (rahoituskehysasetus).

Eduskunta
Maa- ja metsätalousvaliokunta

Asiantuntijalausunnon esittäjä: tutkimusprofessori Jyrki Niemi

Luken asiantuntijalausunto

1 Tausta

Valtioneuvosto on laatinut kirjelmän eduskunnalle komission ehdotuksista 1.) EU:n vuosia 2021—2027 koskevan monivuotisen rahoituskehyksen vahvistamiseksi (rahoituskehysasetus) 2.) omien varojen järjestelmäksi; 3.) omien varojen täytäntöönpanoasetukseksi; 4.) omien varojen käyttöön asettamisen asetukseksi; 5.) arvonlisäverosta kertyvien omien varojen kantomenettelyksi sekä 6.) toimielinten sopimukseksi talousarvioyhteistyössä.

Kysymyksessä on laaja kokonaisuus, jossa käydään läpi myös EU:n yhteistä maatalouspolitiikkaa (CAP) koskeva määrärahakehys. Uuden ohjelmakauden CAP-sitoumuksiksi komissio ehdottaa yhteensä 365 miljardia euroa, jolloin osuus sitoumusten kokonaismäärästä olisi noin 30 prosenttia. CAP:n osuus talousarvion määrärahoista tulee näin ollen alenemaan verrattuna käynnissä olevaan rahoituskauteen.

2 Lausunto

Yhteisen maatalouspolitiikan (cap) rahoitusta aiotaan EU:ssa jatkaa edelleen kahden pilarin varassa, vaikka komission uudistusehdotuksen mukaisesti maatalouspolitiikan kansalliset strategiasuunnitelmat tehdään yhdistämällä I pilarin ja II pilarin tavoitteet. Suurin osa ohjelmakauden rahoituksesta (78 %) kohdennetaan I pilariin, eli lähinnä suoriin tukiin ja markkinatukiin. Selkeästi pienempi osa (22 %) uuden ohjelmakauden rahoituksesta käytetään II pilariin eli maaseudun kehittämistoimenpiteisiin. Kokonaistasolla CAP:n rahoitus alenee vuoden 2018 hinnoin noin 16 % verrattuna nykyiseen kehyskauteen, kun vertailu suoritetaan EU-27 maiden kesken. Ykköspilarin suorien tukien rahoitus vähenee noin 11 % ja kakkospilari maaseudun kehittämistukien rahoitus noin 28 %.

Rajuimmat leikkaukset tehdään siten kakkospilariin ja ykköspilarin tulotukia leikataan suhteessa vähemmän. Tämä ei aivan vastaa komission retoriikkaa, jonka mukaan tulevan yhteisen maatalouspolitiikan pitää olla kohdennetumpi ja kunnianhimoisempi ympäristö- ja ilmastotavoitteissaan. Komissio tosin jättää jäsenvaltioille liikkumavaran täydentää kakkospilarin EU-rahan leikkausta kansallisista määrärahoista. Lisäksi CAP:n kokonaisbudjetista 40 prosentin odotetaan edistävän ilmastotoimia. Ympäristö- ja ilmastotoimenpiteitä viedään eteenpäin myös asettamalla ykköspilarin suorien tukien ehdoksi niihin liittyviä tiukempia vaatimuksia. Kunkin jäsenvaltion on otettava käyttöön ns. eko-järjestelmiä, joilla tuetaan viljelijöitä, jotka haluavat soveltaa pakollisia vaatimuksia pidemmälle meneviä ympäristökäytäntöjä. Ekojärjestelmät rahoitetaan

kansallisista suorien tukien määrärahoista. Vähintään 30 prosenttia kakkospilariin kuuluvien maaseudun kehittämisohjelmien kansallisista määrärahoista on puolestaan kohdennettava ympäristö- ja ilmastotoimiin.

Komissio jatkaa tulevalla ohjelmakaudella hehtaaritukien tasoittamista jäsenmaiden välillä. Baltian maiden suorien tukien määrää ehdotetaan lisättäväksi 12–13 prosenttia seuraavalla rahoituskehyskaudella. Tämä tukee komission perusajatusta aiempaa oikeudenmukaisemmasta maataloustukijärjestelmästä unionissa. Tukierojen tasoittaminen jäsenmaiden välillä ei kuitenkaan poista perusongelmaa: tukien jako ei perustu unionissa objektiivisiin kriteereihin.

3 Vaikutukset Suomelle

EU:n kokonaan tai osittain rahoittamat tuet muodostavat Suomen maatalouspolitiikan perustan. Niiden osuus on ollut viime vuosina noin 80 % maatalouden saamasta kokonaistuesta. Näitä tukimuotoja ovat unionin kokonaan rahoittamat ykköspilarin CAP-tulotuet (524 milj. euroa vuonna 2018) sekä unionin osaksi rahoittamat kakkospilarin tuet, joista rahallisesti merkittävimmät ovat luonnonhaittakorvaus (540 milj. euroa) ja maatalouden ympäristökorvaus (241 milj. euroa). Lisäksi kakkospilarista maksetaan luomu- ja eläinten hyvinvointikorvausta (107 milj. euroa).

Suomen EU:lta saamaan kokonaistukeen suuresti vaikuttava tekijä on esitetty suuri leikkaus kakkospilarin maaseudun kehittämistuissa, koska niiden osuus koko tukipotista (36 %) on Suomessa EU-maiden keskiarvo-osuuteen (22 %) verrattuna selvästi suurempi. Komission ehdotuksen mukaan maatalouspolitiikan ykköspilarin tuet alenevat Suomessa tulevalla ohjelmakaudella vuoden 2018 hinnoin 15 prosenttia ja kakkospilarin maaseudun kehittämistuet noin 25 prosenttia.

Yhteisen maatalouspolitiikan tuilla on Suomessa suurin merkitys vilja- ja nautatilojen tuloihin, mutta pienempi muissa tuotantosuunnissa. Ilman maatalouden CAP-tukea viljantuotannon kannattavuus romahtaisi ja vilja-ala, erityisesti leipäviljan ja öljykasvien tuotanto, vähenisi voimakkaasti. Ehdotettu leikkaus sekä ykkös- että kakkospilarin tuissa alentaa maatalouden tuloja merkittävästi ilman vastaavaa nousua tuotteiden markkinahinnoissa tai tuotannon kustannustehokkuudessa. Tukien reaalisen arvon vähentyessä yhä suurempi osa maatalouden liikevaihdosta on saatava tuotteista markkinoilta, jotta tulotaso voidaan säilyttää entisellä tasolla.

Asiantuntijalausunnon valmistelija: tutkimusprofessori Jyrki Niemi